

9 november 2025 Westerkerk

Ds. Herman Koetsveld

Jesaja 1:18-26 Lucas 19:41-48

Het is een oude traditie van de kerk dat deze zondag de eerste is in een serie van drie: de drie zondagen van de voleinding. In de teksten die dan gelezen worden zit een onheilspellende ondertoon, iets van dreiging, van ondergang, van teleurstelling, en ja, van dood en verderf. Voordat die vraag van Advent wordt gesteld: wat verwachten wij eigenlijk van het leven?, waar kijken wij naar uit?, worden we nu eerst gedwongen om nadrukkelijk stil te staan met wat daaraan vooraf gaat. Angst, schuld, aanklacht, falen, verdriet. Er zit een diepe waarheid in deze volgorde van het kerkelijk jaar. Het is niets minder dan de volgorde van onze ziel.

Lukas vertelt het verhaal van Jezus als een pelgrimstocht. 'Toen hij Jeruzalem voor zich zag liggen, begon hij te huilen over het lot van de stad.' Jezus is met zijn leerlingen bij het einddoel van zijn pelgrimage aangekomen. Nog een laatste heuvel over en daar ziet hij Jeruzalem liggen. De tempel schittert in het zonlicht. Om hem heen klinken links en rechts de pelgrimsliederen op. Maar Jezus huilt bij de aanblik van de stad. Onder alle schone schijn ziet hij wat er werkelijk aan de hand is. Een situatie waarin de samenhang en de innerlijke kracht van het volk is uitgehold door opportunistische machtspolitiek. Waarin de godsdienst is verworpen door de strijd aan welke regeltjes je je moet houden, en waarin de liturgie, de dienst aan God, in het teken is komen te staan van commercie, oppervlakkigheid en ziellose uiterlijke schijn.

Lucas is de enige die vertelt wat er met en in Jezus gebeurt bij deze aanblik. Hij schaaft Jezus naadloos in de lijn van de profeten als Jesaja door de huilende Jezus te citeren: 'want er zal een tijd komen dat je vijanden belegeringswerken tegen je oprichten, je omsingelen en van alle kanten insluiten. Ze zullen je met de grond gelijk maken en je kinderen verdelgen, en ze zullen geen steen op de andere laten, omdat je de tijd van het omzien naar jou niet hebt herkend'.

Deze woorden zijn vermoedelijk door de evangelist opgeschreven nadat Jeruzalem in het jaar 70 inderdaad op een gruwelijke manier door de Romeinen is ingenomen en verwoest. In hun streven om een definitief einde te maken aan de voortdurende reeks van opstanden in het strategisch gelegen Judea. Maar hoe opvallend is het dat Jezus' woorden niet gaan over de politieke en militair-strategische positie van Jeruzalem. Het springende punt is die van het geloof, de visie, de kijk: je hebt de tijd niet herkend van het omzien naar jou. Omzien: hier staat het woord episkopos, waar ons woord bisschop van afstamt. 'Gods ontferming', zo vertaalt de Nieuwe Vertaling.

Herkennen dat er voor ons gezorgd wordt, dat er naar ons wordt omgezien. Dat we aan elkaar gegeven zijn om samen te leven, elkaar op te richten, bij te staan, de mensen die dat zo nodig hebben voorop.

Je ziet het zo voor je: met betraande ogen gaat Jezus de stad binnen en dan gaat hij gaat regelrecht naar de tempel. Die plek van aanbidding, die plek van ontmoeting met de Naam van wie verhaald wordt, dat Hij naar ons omziet. Daar wil hij zijn. Daar moet hij zijn.

Daar bij die unieke plek in de godsdienstgeschiedenis omdat het allerheiligste deel van de tempel in Jeruzalem, de plek die de woonplaats van de godheid verbeeldt, leeg is. Een donkere leegte. Geen beeld, geen afbeelding, geen verwijzing. Maar leegte, vanuit het besef dat elke afbeelding, elk beeld, elke verwijzing zou kunnen suggereren dat dat samen zou vallen met de Eeuwige zelf. Wat een vergissing zou dat toch zijn. Nee, heel de werkelijkheid, alles dat is, alles dat beweegt, dat leeft, dat geschiedt, dat ademt, dat reageert, dat richting kiest, dat alles is vol van de Geest van de Eeuwige. Ga daar nooit een dingetje uitpikken en zeggen: dat is onze God. Zus en zo is Hij. Waarom niet? Eenvoudigweg: je zit er altijd naast. Volledig naast. Het is altijd te weinig, te klein, zo klein beperkt.

Jezus' gerichtheid is de gerichtheid op die Bron van zijn bestaan, op de liefde die alles te boven gaat. Daar is zijn hele hart op gericht. In de tempel die op dat moment er meer dan schitterend uitziet, daar wil hij zichzelf geven in aanbidding, in de vereniging met dat grootse mysterie van de Naam: Ik zal er zijn, in de diepe ervaring dat heel zijn leven een gedragen leven is, ontvangen leven is, een leven verbonden met dat ongekennde geheim van de Ene die naar hem en naar ons omziet.

Maar Jezus komt daar niet aan toe, aan het gebed. Want het hele voorplein is een markt geworden waar de kooplieden luidkeels hun waar aanbieden. Godsdienst als handel. Die kwestie van vraag en aanbod. Van behoefte en de bevrediging daarvan. Van 'u vraagt' en 'wij draaien'. Van 'uw vraag is ons antwoord'. Zie dan nog maar eens tot een gebed te komen. Zie dan nog maar eens je te richten op wat waar is, op wat werkelijk in je leeft.

Als je hierover nadenkt dan zie je hoe er eigenlijk op dit punt niets nieuws onder de zon is. God-economie. Wij buigen diep voor u. Wij brengen u het offer van ons leven, van alle leven. U, God-van-de-markt: uw naam loven en prijzen wij.

Wij schuiven de maatregelen om voor de aarde te zorgen van ons af: het zou de economie kunnen schaden. Onze levensstijl aanpassen aan wat de schepping kan dragen: te veel gedoe. Hoe zo afspraken nakomen als anderen dat ook niet doen? De zorg voor de aarde, en dus ook de zorg voor wie het meest getroffen wordt door de opwarming van de aarde, God-de-markt bepaalt de route en het tempo. En hij staat volop op de rem. Maar heel veel wapens gaan produceren, daar heeft hij nadrukkelijk oren naar. Zoveel inmiddels, dat de totale vernietiging van alle leven een kwestie van een paar knoppen indrukken is geworden.

Nou ja, ik zei net 'niks nieuws onder de zon'. Maar de schaalgrootte waarmee God-de-markt wordt geëerd heeft eergisteren een duizelingwekkende en krankzinnige hoogte gekregen in de belofte aan

Elon Musk dat hij 1000 miljard dollar bovenop zijn exorbitante rijkdom mag incasseren als hij zijn zaakjes op de verwachte orde krijgt. En dit alles langs de wetten en de hoofdopdracht van God-de-markt: gij zult groeien, koste wat kost.

Jesaja en zijn collega-profeten gingen er al tegen te keer. De onzuiverheid. Het corrupte. De dubbele bodems. Heeft Jezus die profetische stem in zichzelf gehoord, dat moment? Zijn verdriet bij het zien van de stad, wordt tot woede bij het zien van wat er op het tempelplein aan de hand is. Lucas vertelt er sober over vergeleken bij zijn collega's. Jezus jaagt de handelaars van het plein. 'Mijn huis moet een huis van gebed zijn' zo citeert hij de profeet Jesaja, om daar de aanklacht van Jeremia op te laten volgen: Jullie hebben het tot een rovershol gemaakt'. Het mysterie van God die omziet opgelost naar de hanteerbare God-de-markt bij wie je altijd weet waar je aan toe bent. Zonde zus, offer zo. En dan rap over tot de orde van de dag.

Een huis van gebed. Zoeken naar de Ene in een donkere leegte. Het springende punt: herkennen, vertrouwen dat er naar jou wordt omgezien. De rol van de godsdienst, het geloof, het staat weer boven aan de agenda van onze samenleving. We zijn er met schrik achter gekomen dat de verwording van de godsdienst tot een platte individuele zaak van persoonlijke behoeften en door de commercie gedicteerde bevrediging daarvan onze gemeenschappelijk gedeelde waarden en normen onderuit heeft gehaald.

De profeten en Jezus die hen daarin navolgt trekken daarentegen een rechtstreekse lijn van wat zij aan onheil voor zich zien en de verwording van de godsdienst. Deze gedachte, aangereikt door de lezingen van deze dag, is meer dan fascinerend. Is meer dan actueel. Is meer dan onrustbarend dus ook.

Want wat is de boodschap waarmee wij onze kinderen en jongeren richting de volwassenheid begeleiden? Waarmee onderscheidt onze

levensstijl zich van het door God-de-markt ingevulde spel van vraag en aanbod? En meer nog: van aanbod dat de vraag creëert? De krampachtige reactie binnen de kerken op de krimp: voor elk wat wils en het moet vooral leuk en aantrekkelijk zijn. Maar ontdaan van het geheim van het naderen van de Eeuwige die naar ons omziet en die wij op onze beurt zoeken in het gebed wordt de liturgie tot een letterlijk zieltogende bijeenkomst waarvan je schouderophalend kan vaststellen dat je er niets aan mist als je er bij wegblijft. En dat is nog waar ook. Om te huilen, vanwege die kortzichtige schijnwereld waarin mensen zich wentelen in illusies. Om woedend te worden, vanwege die vervanging en de versluiering van het allerheiligste door de platheid van de commercie, door het gebod van de groei van het kapitaal.

De profeet zegt van Godswege: ik zal mijn hand tegen u keren, je zilver zuiver ik met loog, al je vuil verwijder ik. Woorden van zuivering. Niet om te verdelgen, om weg te doen, maar om te vernieuwen. Om deze stad te doen zijn: stad van gerechtigheid, stad van trouw. En Jezus, ook hij keert de stad en de tempel niet de rug toe. Hij blijft niet in zijn verdriet en zijn woede. Maar hij komt terug om zijn mond open te doen en de mensen op datzelfde tempelplein te leren. En de mensen hangen aan zijn lippen. Want hij vertelt hen van het evangelie dat de Eeuwige mensen telkens de kans geeft om te zuiveren, om opnieuw te beginnen, om weg te trekken uit hun wereld van schone schijn en van zekerheden die geen zekerheden zijn.

Hij, die beeld van de Ene genoemd wordt, hij wijst naar de tempel. Begrijpen jullie, waarom het allerheiligste helemaal leeg is? Sta je er bij stil waarom er geen beeld van de Ene staat? Durf je erop te vertrouwen, dat jijzelf drager van dat onzichtbare beeld bent? Jij, de kinderen, de mensen om je heen? En herken je dan de tijd dat er naar jou wordt omgezien? Godzijdank Amen.

